

PRIKAZ IZLOŽBE COVID-19 I KUGA: SADAŠNJOST U PROŠLOSTI

U suradnji grada Dubrovnika, Dubrovačke baštine i Zavoda za povijesne znanosti HAZU u Dubrovniku je u rujnu 2020. godine u prostoru Lazareta otvorena izložba pod nazivom *COVID-19 i kuga: sadašnjost u prošlosti*. Autorice izložbe, Vesna Miović i Zrinka Lucianović, pružile su uvid u historijat protuepidemijskog sustava Dubrovačke Republike te su usporedile epidemiološke, gospodarske i socijalne mjere Republike s onima koje se provode danas u borbi protiv pandemije COVID-19. Kao što je naglasila Zrinka Lucianović, jedna od autorica, na otvaranju izložbe, cilj je bio javnosti predočiti informativne podatke o povijesti Lazareta, ali i pokazati kako se Dubrovačka Republika nosila sa zaraznim bolestima.

Izložba je koncipirana u dva dijela tako da je prvo pružen pregled razvoja mjera koje je donosila Dubrovačka Republika u borbi protiv zaraznih bolesti dok je druga cjelina podijeljena u više naslova, to jest podcjelina, gdje promatramo usporedno vezu prošlosti (kroz različite povijesne izvore) i sadašnjosti (kroz razne medijske, to jest internetsko-medijske članke). Tekst izložbe možemo čitati i na hrvatskom i na engleskom jeziku.

Prvi dio izložbe nosi naslov *Bitke Dubrovačke Republike protiv zaraznih bolesti/The Battles of the Dubrovnik Republic Against Contagious Diseases* i u njemu pronalazimo razne informacije o samom protuepidemijskom sustavu Dubrovačke Republike, prvim karantenskim mjerama donesenim 1377. godine, pojavi kuge 1348. godine, Zdravstvenom uredu koji je osnovala dubrovačka vlast oko 1390. godine te prvim mjestima za izolaciju. Također, prikazan je razvoj dubrovačkih lazareta, njihov izgled, ustroj i način funkcioniranja. Ujedno, pronalazimo i podatke vezane za kugu koja je pogodila Grad 1691. godine, za sanitarni kordon uveden najvjerojatnije u 17. stoljeću i podatke vezane za djelovanje Zdravstvenog ureda u 19. stoljeću. Drugi dio izložbe podijeljen je u više tematski različitih podcjelina, a započinje *Prologom/Prologue*. Prva je tema, koja prikazuje upotrebu medicinskih sredstava u borbi protiv pandemije zaraznih bolesti u prošlosti i COVID-19 u sadašnjosti, naslovljena *s Ima li lijek/Is There Cure?* O opisu kuge i pandemiji COVID-19 govori nam tema *O bolesti/About the Diseases*. Način na koji je dubrovačka vlast pratila širenje bolesti, kao i način na koji se to danas radi, saznajemo iz podcjelina naslova *Praćenje širenja epidemije/Monitoring the Spreading of Epidemics*. Vlada Dubrovačke Republike organizirala je i traženje kontakta i nultog pacijenta za vrijeme haranja kuge slično kao što se radilo i u borbi protiv pandemije COVID-19, a o tome nam govori podcjelina *Potraga za kontaktima/Contact Tracing*. *Civilna zaštita/Civil protection* prikazuje podatke o Zdravstvenom uredu za vrijeme kuge 1691. godine. O sadržaju sljedeće tri podcjelina doznajemo iz samih naslova: *Dezinfekcija prostora/Disinfection of Facility*, *Dezinfekcija hrane/ Disinfection of Food* i *Dezinfekcija brodova/Disinfection of Ships*. Mjere o samoizolaciji, čiju primjenu imamo i danas, koristila je i Dubrovačka Republika. O tome kako su se provodile mjere samoizolacije u prošlosti

te kako su se donosile odluke o izoliranju potencijalno zaraženih ukućana i transportnih radnika govore nam podcjeline *Samoizolacija/Self-Isolation*, *Kontrola ljudi u samoizolaciji/Monitoring Persons in Self-Isolation* i *Karantena za transportne radnike/Quarantine for Transportation Workers*. Česta vijest u medijskim natpisima jest veza pomoraca i pandemije. Ta veza bila je prisutna i u prošlosti, točnije u 18. stoljeću, što nam prikazuje podcjelina *Pomorci na valovima epidemije/Seamen on the Waves of the Epidemic*. Vijest da je netko pobjegao iz karantena jest tipični glas koji nam se javlja već u 18. stoljeću. Prikaz bijega Murata iz Bara opisan je pod naslovom *Bijeg iz karantene/Escape from Quarantine*. O problematici termina *lockdown* i svega što se uz njega veže govore nam cjelinae *Lockdown: zatvaranje državne granice/Lockdown: Closing the State Borders* i *Lockdown: poziv državljanima da se vrate iz inozemstva/Lockdown: A Call for Citizens to Return to the Country*. Pod naslovom *#ostani doma/#stayathome* prikazani su zanimljivi podaci o posebnim mjerama iz 17. stoljeća kojima je Senat uredio izlazak iz kuća i odlazak u trgovine. U vrijeme velikih opasnosti od kuge, dubrovački seljaci dolazili su u Grad s potvrdom, to jest nekom vrstom propusnice. O takvom slučaju svjedoči nam događaj iz 1784. godine, a on je opisan u dijelu *Propusnice za napuštanje prebivališta/Security Passes to Leave the Place of Residence*. U podcjelini *Ispitivanje putnika/Interrogation of Passengers* prikazan je razgovor zdravstvenih službenika i mornara o tome jesu li se pomorci približavali nekom gradu ili području zaraženom kugom. Za epidemije kuge 1527. godine, slično kao i danas, državno tijelo – tada Senat, donijelo je odluku o pomoći svima onima koji su bili pogođeni istom. O tom, ali i još dva slučaja, svjedoči nam naslov *Državne potpore u doba epidemije/State Aid During Epidemic*. Način reguliranja i osiguranja državnih zaliha osnovnih namirnica te kontroliranja njihovih cijena donose nam podcjelinae *Državne zalihe/State Supplies* i *Kontrola cijena hrane/Price Controls on Food*. Interesantan naziv *Beskontaktno plaćanje/Contactless Payment* opisuje kako su ljekarnici u ljekarni franjevačkog samostana prilikom naplaćivanja pazili da ne dodiruju novac kupaca. Danas je u borbi protiv pandemije COVID-19 glavna mjera prevencije držanje fizičkog razmaka koji se u Dubrovačkoj Republici osiguravao dugim štapom. Kako je to izgledalo te kako je plemić Marojica Caboga oteo štap za držanje distance kapetanu lazareta te ga njime napao, opisuje nam dio *Držanje distance/Keeping distance*. Naslovi *Mise i Procesije/Holy Masses and Processions* te *Funerali/Funerals* govore nam o održavanju sakralnih događanja za vrijeme zaraznih bolesti. *Zatvaranje ugostiteljskih objekata i zabrana okupljanja/The Closure of Hospitality Facilities and the Prohibition of Public Gathering* i *Najstariji zanat na svijetu/The Oldest Craft in the World* podcjelinae su u kojima je opisano kako su na obrtnike utjecale protuepidemijske mjere. Zanimljiva koincidencija koja se javlja pri usporedbi današnje pandemije COVID-19 i ondašnje kuge jesu potresi, o čemu svjedoči naslov *Potres/Earthquake*. *Zdravstveni listovi/Health certificates* donose nam opis suradnje Zdravstvenog ureda i Tajništva Republike u izdavanju zdravstvenih listova, to jest potvrda da je putnik na dubrovačkom području prošao propisanu karantenu ili da na to istom području nema zaraze. Senat je 1797. godine prihvatio prijedlog koji danas možemo nazvati *Relaksiranje mjere/Easing of Restrictive Measures*. Zadnja podcjelinae nosi naslov *Proglašenje kraja epidemije/Declaring end of epidemic*. Ona nam donosi proglas koji je Zdravstveni red izdao 1785. godine o završetku epidemije kuge u konavoskom selu Bani.

Ova izložba čini jedan od značajnih priloga u razumijevanju kompleksnosti pojmova i termina vezanih uz epidemiju i pandemiju koji se pojavljuju i danas, a koji svoje temeljno značenje imaju u prošlosti. Dodatno, zbog širine područja koje obuhvaća te pozivanja na historiografske predmete istraživanja kao što su izvori, ova je izložba namijenjena široj javnosti, ali i samoj znanstvenoj zajednici.